

всеохоплюючий аналіз агресивної поведінки вимагає врахування трьох моментів: способів засвоєння агресивних дій; факторів, провокуючих їх виникнення; умов закріплення агресивності. За А. Бандурою, аналіз агресивної поведінки передбачає розгляд трьох моментів: способів засвоєння агресивних дій; факторів провокуючих їх виникнення; умов, при яких вони закріплюються.

Перший ракурс оцінки передбачає засвоєння агресивних дій через навчання, а точніше через сприйняття соціальної поведінки, яка включає агресивні дії, за котрими стоять складні навички, вимагаючи усестороннього на учіння [2]. До числа суспільних ефектів, підкріплюючих агресивні тенденції, відноситься: отримання матеріальних винагород, соціальне прийняття.

Згідно з теорією А. Бандури, агресивність – це продукт на учіння. Людина повинна навчитися поводитися агресивно, оскільки знання про те, які слова або дії спричиняють страждання жертві, не даються від народження.

Особливо актуальні сьогодні висновки науковців щодо навчання агресії через безпосереднє спостереження за моделями поведінки, про роль в цьому процесі засобів масової комунікації. Знання про характер набутої поведінки з деструктивним потенціалом, а також провідних закономірностей набуття, підтримки і регуляції такої поведінки через моделювання особливо виражені у практиці педагогічної і виховної роботи

Бібліографічні посилання:

1. Бандура А., Уолтерс Р. Подростковая агрессия: изучение влияния воспитания и семейных отношений. Пер. с англ. М.: Апрель: Эксмо-Пресс, 2000. 508 с.
2. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. СПб.: Прайм-Еврознак, 2001. 512 с.
3. Гогунев Е.И., Мартыанов Б.И. Психология физического воспитания и спорта: Учебное пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений. М.: Изд. центр "Академия", 2000. 288 с.

Морозова Яна,

здобувач вищої освіти ІV курсу
факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Декусар Ганна,

старший викладач кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ СТРАТЕГІЙ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ТА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Збереження життя, безпека людей під час виконання професійної діяльності та професійних обов'язків завжди залишалося у центрі уваги психології. Розвиток будь-якої людини по її життєвому шляху передбачає виникнення різних ситуацій, одні ситуації приносять людині радість, а інші які різко відрізняються від тих, що забезпечують нормальне для особи буття, створюють дискомфорт та проявляються як екстремальні ситуації для її життя та здоров'я [2]. Одним із прикладів, де людина може зіткнутися з екстремальною ситуацією, це професія – бути співробітником правоохоронних органів або військовослужбовцем, що означає бути готовим виконувати повноваження, які на них покладено, у небезпечних для життя ситуаціях. Умови таких ситуацій принаймні бувають дуже тяжкі, але не завжди тебе будуть сприймати як захисника і героя.

Дуже складно охороняти правовий і громадський порядок в умовах природних і техногенних катастроф, епідемій, заворушень, масових протестів. Найчастіше потрібно захищати людей від них самих тому, що вони, відчуваючи страх, паніку, гнів, відчай, ненависть, що їх охопили, не завжди в змозі контролювати свої дії, а інколи в такому стані людина може вчинити дії, що загрожують життю та здоров'ю особи та навколишньому середовищу. Подібні екстремальні умови є суворою і жорстокою перевіркою міцності людського духу, психічних та фізичних можливостей людини.

Кожен може зустрітися з тим, чого не знає, не розуміє та відчути те, чого раніше ніколи не відчував. Без сумніву, ознаки переживання кожної людини специфічні та мають індивідуальний прояв у тих чи інших ситуаціях, проте є чимало спільного в тих реакціях, якими людина реагує на небезпеку, брак часу, а також інші несприятливі фактори.

Але ми добре знаємо, що безстрашних людей не буває. Правоохоронці теж відчувають тривогу перед лицем смерті і фізичного болю в яскраво вираженій формі. Але протистояти своїм страхам їм допомагають знання та навички тактичної поведінки в екстремальних ситуаціях. Комунікація, а саме професійне спілкування правоохоронця, є одним із найважливіших засобів, завдяки якому він може вирішувати низку службових завдань. Йому повсякчас потрібно контактувати з різними особами, правопорушниками, під час прийому заяв, при зупинці транспортних засобів, при опитуванні свідків.

Для цього потрібно не тільки бездоганне знання законів, але й наявність комунікаційних знань та здібностей. Розвиток таких вмінь та навичок забезпечує психологічний контакт, оскільки специфічною характеристикою професійного спілкування поліцейських виступає екстремальність. Вона пов'язана з запланованим чи раптовим ускладненнями службової чи бойової обстановки, що перетворює звичайні умови діяльності в екстремальні [1].

Для встановлення психологічного контакту виділяють загальні етапи, які є частиною загального процесу розвитку спілкування:

- 1) прогнозування майбутнього спілкування;
- 2) створення зовнішніх умов, що полегшують встановлення контакту;
- 3) прояв зовнішніх комунікативних якостей і згоди;
- 4) пошук загальних і нейтральних інтересів;
- 5) дії з ліквідації перешкод у спілкуванні;
- 6) індивідуальна дія [3].

Щодо *прогнозування майбутнього спілкування*, слід зазначити, що для раціонального виконання повноважень, які покладено на поліцейського, та встановлення психологічного контакту доцільно мати попередній план дій. Так правоохоронець зможе швидше зорієнтуватися як діяти в екстремальній ситуації.

Формування зовнішніх умов, які полегшують встановлення контакту. У кожній конкретній ситуації зовнішні умови повинні відповідати тій соціальній ролі, яку необхідно проявити в процесі спілкування. Ніщо не повинно заважати спілкуванню або відволікати вашого співбесідника.

Усмішка, привітність у вигляді, жестах, міміці – це прояв *зовнішніх якостей комунікативності*, що сприяють кращому контакту. У співрозмовника мимоволі виникають позитивні емоції, що має значення для процесу встановлення психологічного контакту.

Пошук спільних і нейтральних інтересів. На початковому етапі спілкування важливо викликати до себе прихильність та довіру людини, знайти спільну мову з нею. Досягненню цієї мети сприяє виявлення спільних і, в той же час, нейтральних інтересів.

Дії з ліквідації перешкод у спілкуванні. Починаючи психологічний контакт з людиною, важливо звертати увагу на дії з ліквідації перешкод в спілкуванні, до них можна віднести негативне ставлення до майбутнього спілкування; наявність психічних станів, що ускладнюють та роблять неможливим розвиток спілкування;

Індивідуальна дія. Завершуючи встановлення психологічного контакту з особою, правоохоронець повинен взяти до уваги усі фактори, що впливають на комунікацію, враховуючи індивідуальні методи та підходи до кожної людини.

Таким чином, використання комунікативних стратегій вважається край необхідним в екстремальних та надзвичайних ситуаціях, тому навчитися вміло користуватися ними є одним з ключових завдань правоохоронця.

Бібліографічні посилання:

1. Інформаційно-психологічна протидія у Національній гвардії України (психологічний аспект): монографія. І.В. Воробйова, Я.В. Мацегора, І.І. Приходько та ін. Х. : Нац. акад. НГ України, 2014. 323 с.
2. Психологія екстремальної діяльності: навч. посіб. За заг. ред. проф. І. І. Приходька. Х. : НА НГУ, 2016. 521 с.
3. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку (у схемах і таблицях): навч. посіб.; за заг. ред. проф. Тімченка О.В., доц. Христенка В.Є. Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. 341 с.